

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

9.79

okt.-nov.

SOCIALMEDICIN • MILJÖFRÅGOR • HANDIKAPP

Tidskrift för Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

pris 4:—

Strattmäven
Steng

Strattmäven
Steng

SEMESTER I SÖDERN

Ja, semester och semester. Klart är i alla fall att många inte trivs särskilt bra med vinterkylan här hemma. Vad gör man då, om man kan? Jo, flyttar söderut som de flesta måsar och tärnor till exempel. Men de kommer tillbaka, då det våras. Till allas vår glädje. Den välkända signaturen Steng har tecknat.

Steng

Status

Organ för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

nr 9 1979 årgång 42

Ansvarig utgivare: Tord Axelsson
Redaktör: Lars-Erik Hult

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm

Postadress: Box 3196,

103 63 Stockholm

Telefon 08-23 15 30

Postgiro: 90 00 11 - 8

Tryckeri:

Axlings Tryckeri AB,

Södertälje

Prenumerationspris:

Helår 35:—, Medlemspren. 15:—.

UR INNEHÅLLET:

**AMS begär över 10 miljarder
— vill satsa mer på handi-
kappade**
Sid. 4

**Från svinfettsmorda djurben
till moderna rör**
Sid. 6

**Personligt om läkarmakt
och medicinsk etik**
Sid. 9

Hänt sen sist
Sid. 10

**Hjälten. En novell
av Sven O. Bergkvist**
Sid. 12

Ur läkartidningen
Sid. 15

Bildkryss
Sid. 17

RHL-information
Sid. 18

**Omslag: Det är viktigt att hålla igång.
Efter vars och ens förmåga i alla åld-
rar. Foto: Mark Markefelt**

Ta ansvar!

Ledaren i tidskriften "Arbetsmarknaden" är så helt i linje med förbundets ambitioner, att jag citerar den in extenso.

"Möjligheterna för arbetshandikappade att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden nådde ett nytt bottenläge under den senaste konjunkturedgången. Bristande efterfrågan på arbetskraft drabbar snabbast och hårdast grupper som har en svag ställning på arbetsmarknaden — det gäller i synnerhet äldre arbetslösa samt arbetshandikappade.

Nu har efterfrågan på arbetskraft ökat påtagligt. Men erfarenheterna från tidigare konjunkturuppgångar under 1970-talet visar att en ökad efterfrågan i mycket liten grad påverkar de äldre och handikappades möjligheter till arbete. För att efterfrågan skall kunna styras mot dessa grupper krävs ett stort arbete från arbetsförmedlingen.

Tyngdpunkten i detta arbete måste självfallet ligga i det dagliga förmedlingsarbetet och i anpassningsgrupperna. Men det kommer också att krävas att arbetsförmedlingen tar hjälp av de tvingande bestämmelser som finns i främjandelagen, om det skall vara möjligt att hävda handikappades och äldres rätt till sysselsättning.

Inte minst från handikapporganisationernas sida har AMS kritiserats för att i allt för liten utsträckning använt sig av lagens tvingande bestämmelser t ex möjligheterna till vitesföreläggande. Politiker och fackliga företrädare har under senare tid i ökad utsträckning offentligt anslutit sig till denna uppfattning.

Främjandelagen infördes 1 juli 1974 och var alltså helt ny under den förra konjunkturuppgången 1975. Med hänsyn till att de mycket klara uttalande som gjordes i anslutning till lagens tillkomst om att man i första hand måste pröva samarbetslösningar, är det därför förklarligt att de tvingande bestämmelserna inte då kom till omedelbar användning. Brist på personal hos arbetsförmedlingar och länsarbetsnämnder. Brist på riktlinjer för hur lagen borde tillämpas och en allmänt svår arbetsmarknadssituation är några andra förklaringar.

Sysselsättningsutredningen menade att en sysselsättningsplanering för arbetshandikappade borde ta sikte på att ge riktlinjer för vad som kan vara rimliga krav att ställa på olika sektorer av arbetsmarknaden när det gäller anställning av handikappade. Den naturliga utgångspunkten för en sådan planering är givetvis en genomgång av de arbetshandikappade som söker arbete på förmedlingen. Dessa uppgifter kunde sedan ställas mot det förväntade rekryteringsbehovet i olika branscher.

Två länsarbetsnämnder — Stockholm och Jönköping — gick för en tid sedan ut med skrivelser till arbetsgivare och fackliga organisationer där man rekommenderade att minst 5 procent av nyanställningarna borde utgöras av äldre och arbetshandikappade. Nämnderna ämnade också ta kontakt med större arbetsgivare för att få till stånd överenskommelser om att dessa under en viss tidsperiod skulle anställa ett preciserat antal äldre och arbetshandikappade.

Om man inte når fram till tillfredsställande överenskommelser avser nämnderna att använda sig av främjandelagens möjligheter att förelägga arbetsgivare att anställa äldre och arbetshandikappade på det sätt som anges i lagen.

Bakom skrivelserna står eniga länsarbetsnämnder. Det är viktigt att konstatera detta. Om de arbetshandikappades möjligheter skall förbättras krävs ett engagemang från arbetsmarknadens parter. Det är bra att man ställer upp på rekommendationer av den här typen till företag och offentliga institutioner. Samma fasthet måste man visa när det gäller den uppföljning av skrivelserna som blir avgörande för resultatet.

Kravet på att ställa upp bakom arbetsförmedlingen skall inte enbart riktas mot arbetsmarknadens parter. Lika viktigt är att de politiker som inte minst i årets valrörelse för ut paroller om "arbete åt alla" och "arbete åt handikappade" på motsvarande sätt tar sitt ansvar.

Politikerna har också möjligheter att se till att de offentliga arbetsgivarna tar sitt ansvar för att de stolta parollerna skall ges konkret innehåll. Det kräver emellertid att man står kvar på barrikaderna också när de ibland impopulära besluten måste tas — och när de ekonomiska resurserna skall fram.

En uppfattning som jag alltså instämmer i till alla delar.

Tord Axelsson

AMS begär över 10 miljarder — vill satsa mer på handikappade

AMS begär drygt tio miljarder kronor inför nästa budgetår, skriver Eva Franchell i "Arbetsmarknaden". För pengarna vill AMS satsa på fler tjänster och ett utbyggt datasystem. En del av pengarna ska också gå till de arbetshandikappade. Deras situation har försämrats under lågkonjunkturen. Nu vill AMS ha resurser för att kunna ställa upp på dem. Både med individuell platsförmedling och med ett bättre bidragssystem.

AMS lämnade över sin petita till regeringen i dagarna. Drygt tio miljarder för budgetåret 1980—1981 stannade den på.

I årets anslagsframställning lägger AMS stor vikt vid den individuella platsförmedlingen. För att stärka förmedlingen krävs mer personal, modern teknik och bra lokaler.

AMS vill utöka med 1 350 tjänster. För att kunna satsa vidare på dataförmedlingen vill verket också ha 320 terminaler.

Otillräckliga

AMS anser att resurserna för att hjälpa de arbetshandikappade är helt otillräckliga. Den individuella platsförmedlingen är en väg att hjälpa de handikappade till jobb.

AMS vill också göra vissa statsbidragsregler förmånligare. Att höja gränserna för bidrag till arbetstekniska hjälpmedel, arbetsbiträden, bilar och näringshjälp är en väg AMS vill gå.

Bättre förhållande för dem som har svårare handikapp och arbetar med lönebidrag är en annan väg.

Försöksverksamheten med 90 procents bidrag till arbetshandikappade ungdomar under 25 år föreslås gälla alla handikappade — om alternativet för dem är förtidspensionering.

Flyttbidrag

AMS vill vidare förbättra flyttningsbidragen på en rad punkter.

Om en familjemedlem anvisas arbete på annan ort bör hela familjen kunna få ersättning för att åka med och söka jobb på den nya orten.

AMS föreslår också att de objektanställda får traktamente under hela tiden de måste ha dubbel bosättning. En maxgräns är dock 24 månader.

Det finns också ett ökat behov av att vidga pendlingsområdena på de lokala arbetsmarknaderna. Om det kostar för mycket att resa låter folk bli att pendla.

Pendelbidrag

För att ändra på det föreslår AMS ett flyttningsbidrag för de dagliga resorna under tolv månader. Bidraget skulle delas ut till dem som betalar mer än 70 kronor i månaden för sina resor.

AMS vill också betala ut reseersättning till de som pluggar på högskolan och ska ta sig till praktik- eller feriearbete.

AMU minskas

De förbättrade konjunkturen innebär att arbetsmarknadsutbildningen kommer att minska. Företagsutbildningen — den så kallade 20-kronan — kommer att skäras ner. Skolan får ta mer ansvar för de arbetslösa ungdomarna, vilket i sin tur också innebär en minskning av arbetsmarknadsutbildningen.

Yrkesutbildningen kommer dock att finnas kvar och beräknas kosta 2,6 miljarder under nästa budgetår.

Beredskapsjobb

Behovet av beredskapsarbeten kommer också att minska. Men det finns alltid grupper som har svårt att få arbete. AMS vill satsa två miljarder på beredskapsarbeten för dem. 300 miljoner kronor av de pengarna ska gå till vägarbeten.

För de regionalpolitiska satsningarna vill AMS ha 956 miljoner kronor.

Här räknar man med att det så kallade offertstödet kommer att utnyttjas bättre. De företag som flyttar till de utvidgade stödområdena kan få hjälp att täcka in de fördyrade omkostnaderna. 40 miljoner om året kommer att gå till sådant offertstöd, enligt beräkningarna.

För den kontanta hjälpen till arbetslösa vill AMS ha 1,3 miljarder.

Ligger lågt

De dryga tio miljarder som AMS nu begär är inte mycket mer än vad verket fick i fjol — 9 327 000 cirka.

Anledningen till att AMS ligger såpass lågt i år beror på att ansvaret för det skyddade arbetet inte längre sorteras under AMS och alltså inte längre kostar några pengar för verket.

Viktigaste miljö-kampen

— Självfallet är våra känslor, värderingar och normer kulturellt betingade — och den i vårt samhälle alltmer dominerande kulturen är kommersialismen. I kronor och ören mäts ditt värde som människa. Det dominerande målet blir att skaffa pengar och detta helgar allt fler medel, skriver S-Å Dahlbäck i *Fönstret*.

— När får vi en miljöörelse, som bekämpar den kommersiella exploateringen av den andliga kulturmiljön?

Den miljökampen är kanske den viktigaste! Det gäller bevarandet av vår kulturella identitet och den helt nödvändiga respekten för sådana kulturvärden som solidaritet, humanism och rättvisa.

Pensionärernas sysselsättningsförhållanden utreds

Ordföranden i Arbetsdomstolen justitierådet Hans Stark har fått i uppdrag att utreda vad som kan göras för att trygga sysselsättningen för dem, som närmar sig pensioneringen och öka möjligheterna att delta i arbetslivet även efter pensionsåldern.

Det är ett viktigt område, som nu skall utredas. Allt färre människor fortsätter att förvärsaarbete sedan de blivit ålderspensionärer. Dessutom är det alltfler, som av

olika skäl inte kan stå kvar i arbete till pensionsåldern.

Den ökade förtidspensioneringen och ålderspensionärernas mycket stora svårigheter att få stå kvar i arbete om de så vill är tecken på en utslagning från arbetsmarknaden, som måste bringas till upphöra. Varje individ måste själv inom vida gränser få bestämma vid vilken ålder och i vilken takt han eller hon skall lämna arbetsmarknaden. Pensionsåldern får inte längre vara en absolut gräns där rätten till arbete upphör.

Med tonvikt på människan

Lagom till 40-årsjubileet publicerade vårt förbund en skrift med tyngdpunkten lagd på den enskilde individen, på hennes eller hans kamp mot svåra sjukdomar, mot myndigheternas översitteri och ovilja att hjälpa, mot arbetsgivarnas vägran att inse att det handlade om människor och inte om maskiner, som plötsligt inte längre kunde producera i samma takt som tidigare. Det är en skakande skildring av människors strävan att nå en

människovärdig tillvaro och som samtidigt visar förbundets allt större betydelse också i dag, då den fruktade lungtuberkulosen fått ge plats för en stark ökning av nya hjärt- och lungsjukdomar.

Du kan rekvirera skriften på kupongen här nedan eller sända in beloppet, 15 kronor, via postgiro eller check. Glöm i så fall inte att ange namn och adress och att beloppet gäller jubileumsskriften.

Härmed beställes

..... st av jubileumsskriften **Med tonvikt på människan** à kr 15:—.

Jag betalar när inbetalningskortet kommer.

Namn:.....

Adress

Postadress

Var god texta

Status 9/79

Frankeras
med
brevporto

RHL
Box 3196
103 63 Stockholm

Om du inte använder kupongen utan betalar över postgiro eller med check glöm inte att ange att beloppet avser jubileumsskriften. Postgironummer 90 00 11-8.

Den mångomskrivna skridskoåkningen på Riddarfjärden i Stockholm på 1870-talet.

Från svinfettsmorda djurben till moderna rör

En artikel om skridskor och skridskoåkning

Skridskons anor går mycket långt tillbaka i tiden. Dvs skridskor i nutida mening var det ju ursprungligen inte fråga om. Man fäste glättade djurben under fötterna och stakade sig fram med en pikförsedd stav. I Saemund den vises Edda talas på flera ställen om skridskoåkning. Om guden Ull berättar sagan, att han med en signad djurkota under foten kunde komma fortare fram över vattnet än ett skepp, berättar Sture Wahlström i den här intressanta artikeln om skridskor och skridskoåkning.

I Havamal kallas det här färdssättet "at skrida å isi" och i Heimskringla berättas hur i ordstriden mellan Eysteinn och Sigurd Jorsalfar den förre skröt över sin skicklighet att löpa på "islägg".

Hos den skandinaviska allmogen var djurbensskridskon i bruk mycket länge.

Olaus Magnus kände visserligen på 1500-talet till stålskenade skridskor, men han framhåller dock att skridskor, som gjorts av djurben i allmänhet föredrogs på grund av deras naturliga glatthet, som ytterligare kunde bättras på genom insmörjning med svinfett.

På Gotland användes djurbensskridskor vid vinterfiske, varvid den åkande klubade fisken genom glanskisen.

Holländare och normmän pionjärer

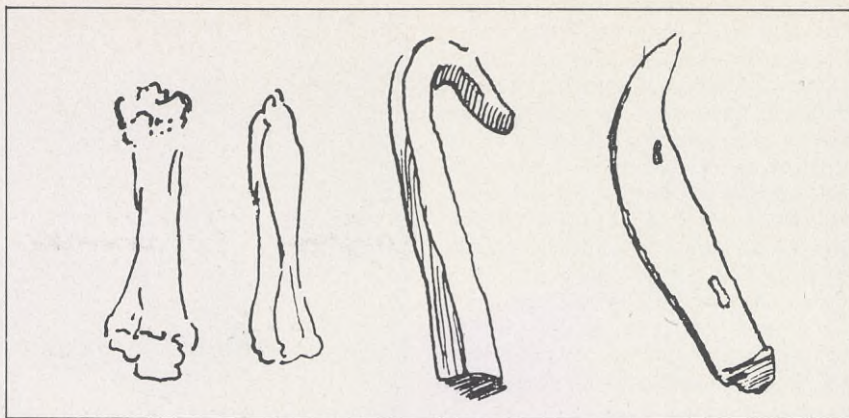
En engelsk 1100-talsförfattare berättar att djurbensskridskon kom från Holland

(Nederländerna) till England. Holländarna var ju pionjärer när det gällde att färdas på is, och enligt flera historiska källor lär besättningarna på den utanför Amsterdam år 1572 infrusna nederländska flottan ha gjort ett framgångsrikt utfall per skridsko mot en anfallande spansk styrka, som stod under befäl av hertigens av Alba son, don Fredrik.

Det var för övrigt i första hand holländare och norrmän som utvecklade skridskon som åkredskap. Den holländska befolkningen använde under hela 1800-talet i mycket stor utsträckning sitt lands frusna kanaler till skridskoåkning, och detta inte bara för nöjes skull utan även som ett snabbt och effektivt kommunikationsmedel över huvud taget. Det gör man förresten än i dag, när det inträffar en riktigt fin isvinter.

Holland är, som vi alla vet, i dag en av världens främsta nationer på skridskosportens område.

Den tävlingsmässiga skridskosporten

Skridskons anor går långt tillbaka i tiden. Här ovan några av de första tillverkade av häst- och åsneben.

kom i gång på 1860-talet, och det var Norge som gick i spetsen. Första tävlingarna i hastighetsåkning anordnades i Kristiania 1863 och samlade mer än 10 000 åskådare, dvs en femtedel av stadens

dåvarande befolkning. Något år senare togs även konståkning upp. Samtidigt för engelsmannen Jackson Haynes, utstyrd i en mångfald fantasifulla kostymer, Europa runt på uppvisningar, och det är till stor del hans isfigurer som ligger till grund för den konståkning som bedrivs i dag.

Svensk tävling i 18 graders värme

Den första riktiga svenska skridskotävlingen arrangerades den 26 februari 1882 på Djurgårdsbrunnsviken i Stockholm. Banan var 11 000 fot lång och termometern visade på plus 18 grader! Tolv unga män deltog. Segraren som hette P F Ringheim, föll upprepade gånger. Hans tid var 9 minuter och 5 sekunder.

Naturligtvis var skridskoåkningen vid den här tiden ny bara som tävlingsidrott i mera modern bemärkelse. I Mellansverige, där sjöar och vattendrag brukade frysa till innan snön kom, var skridskoåkning sedan länge mycket populär. Till och med en del smärre kappränningar förekom.

I en Stockholms-tidning från 1857 nämns en distansåkning mellan Uppsala och Stockholm. Det var några företagsamma studenter som stod för bedriften.

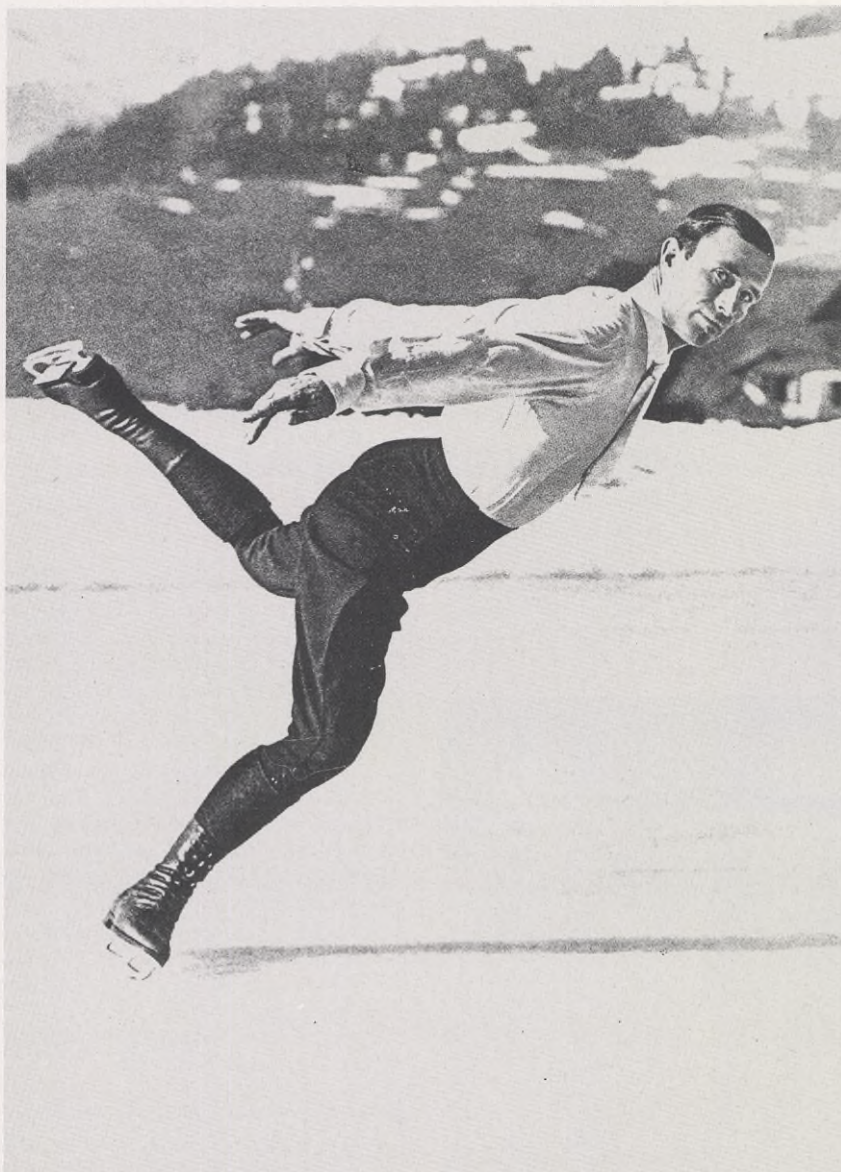
År 1866 bildades under Karl XV:s beskydd Kungliga Skridskoklubben, men till denna hade dess värre endast folk ur de högsta kretsarna tillträde. Klubben hade sin bana invid Kastellholmen.

Det övriga skridskoåkande Stockholm höll till på Nybroviken eller vikarna i stadens utkanter.

Nybroviken var indelad i flera mindre skridskobanor, som skiljdes åt av snövalar. Snön bortfördes aldrig, utan skottades antingen åt sidorna eller i högar mitt på banan. Banorna underhölls vanligtvis av hamnkarlar, som förde ett strängt regemente med sina kvastkappar och obönhörligt förföljde och avvisade alla som inte godvilligt ville avstå den femöring, som nöjet kostade. Folkhumorn döpte de här ordningsmännen till "isbjörnar".

Mathisen, Ballangrud, Engnestangen och andra tidiga stornorskar

På 1890-talet började Sverige kunna konkurrera med Norge, Holland och Kanada

Eleganten Gillis Grafström blev världsmästare och olympiamästare ett flertal gånger under 20-talet.

om segrar och rekord. Rudolf Ericsson blev 1893 europamästare, en titel som Moje Öholm vann åren 1907 och 1908.

Från och med sistnämnda år, då Oscar Mathisen framträdde, blev Norge den dominerande nationen. Mathisens värsta konkurrenter var ryssarna Strunnikov (två VM, två EM) och Ipolitiff (ett EM), men norrmannen vann själv bl a fem VM och satte 14 världsrekord, fördelade på alla sträckor. Han ansågs länge vara den absolut oförlitnelige och oslagbare, men efter honom kom andra norrmän, Even- sen, Larsen, Staksrud, Engnestangen m fl, och Norge var under lång tid skridskonationen nummer 1.

Så är det inte längre. Japaner, ryssar, holländare, amerikaner och många andra har med framgång blandat sig i leken, och vintern 1940 gjorde svensken Åke Seyf- farth sensation genom att nå en tid nära världsrekordet på 10 000 meter. På OS 1948 vann han 10 000 meter och blev tvåa på 1 500.

Konståkning

En gång i tiden var svenskarna praktiskt taget oslagbara i konståkning. Sedan den graciösa Wienskolan och den mera stort anlagda nordiska figuråkning i början av 1890-talet sammansmält till en verkligt erkänd stil, kom Sverige snabbt i förgrun- den, först genom Henning Grenander, europamästare 1893 och världsmästare fem år senare, därefter och framför allt genom Ulrich Salchow, tio gånger världsmästare 1901—1911, nio gånger europa- mästare under perioden 1898—1913 och olympiasegrare 1908.

Bland hans främsta efterföljare finner vi Richard Johansson, Gösta Sandahl och Gillis Grafström. Den sistnämnde blev världsmästare 1922, 1924 och 1929, olym- piasegrare 1920, 1924 och 1928, samt olympisk tvåa 1932.

Även i damernas konståkning skar Sverige lagrar, framför allt 1920, då Magda Mauroy-Julin och Svea Norén vann de olympiska guld- och silvermedal- jerna. De var representanter för den äldre,

Den norska skridskodrottningen vann inte mindre än tre olympiska guldmedaljer och tio världsmästerskap i rad och gav konståkningen en helt ny stil.

försiktiga och mindre fartfyllda skolan, som efterträddes av norskan Sonja Henies mer akrobatiska och flärdfulla stil. Sonja

Henie vann tre olympiska guldmedaljer och tio världsmästerskap i rad och gav konståkningen en helt ny stil. Virvlande fart, enorm skicklighet, praktfulla dräkter och amerikansk reklam var hennes melodi.

Andra storheter från samma tid var Cecilia Colledge, Megan Taylor, Barbara Ann Scott och Jacqueline du Bief. Samt icke att förglömma våra egna storheter, Vivi- Anne Hultén (olympisk trea 1936), Britta Råhlén och Maj-Britt Rönningberg. De blev senare professionella artister.

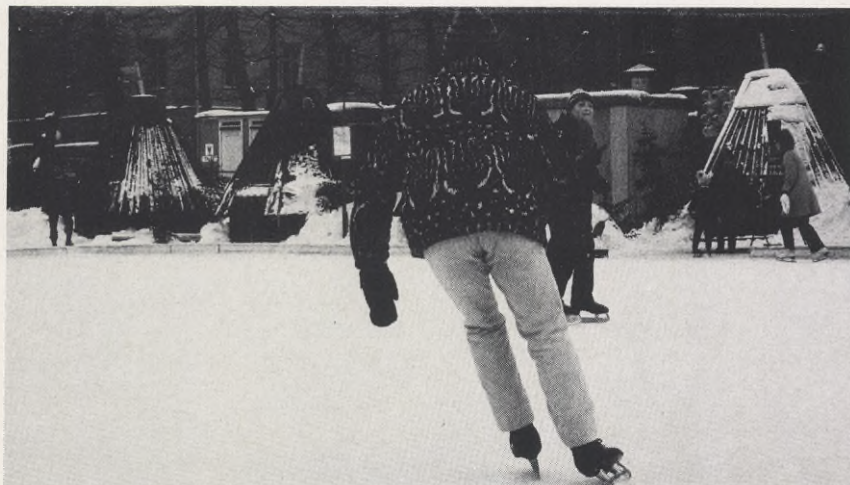
Nu är det inte mycket bevänt med svensk konståkning, men när det gäller hastighetsåkning hävdar vi oss som sagt fortfarande gott.

Det gör vi som bekant även i skridsko- sporterna ishockey och bandy.

Drottning Victoria åkte skridsko

De äldre bland oss minns med ett visst vemod sina första skridskor: överstycke av trä och bakstycke av läder. Fötterna värkte

Forts sid 21

Skridskoåkningen har i våra dagar inte förlorat sin lockelse, snarare tvärtom. Bilden är från Kungsträdgården i Stockholm.

Blygrälet fortsätter

Grälet om blyets farlighet fortsätter. I ett nummer av *Läkartidningen* anklagar läkaren och debattören Sven Britton tre yrkesmedicinare för att med sitt agerande i blydebatten ha befäst människors "syn på läkaren som symbol för reaktion och bakåtsträvan".

De tre är professorerna Magnus Piscator och Åke Swensson samt docent Carl-Johan Göthe. De angrep i vintras tre brittiska forskare för att överdriva blyets farlighet. Debatten har haft många turor. De fyra viktigaste fraserna är följande:

1. Det började med att de brittiska forskarna i januari publicerade en sammanställning av olika undersökningar om blyets inverkan på barn i vetenskapsakademins tidning *Ambio*. De ansåg att det finns risk för mentala rubbningar och störd inlärningsförmåga redan vid mycket små blymängder i blodet — lägre än den gräns världshälsoorganisationen angett som riskfri.

2. Rapporten är dålig, svarade arbetarskyddsstyrelsens expert, professor Åke Swensson i tidningen *Arbetarskydd*. Han hävdade att de låga halter av bly som stämplat som farliga är helt ofarliga. Bensen från bilavgaser är farligare än bly, förklarade Åke Swensson.

Trolldom

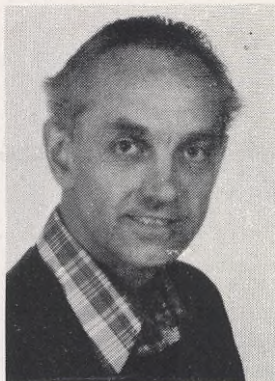
3. Professor Magnus Piscator, Karolinska institutet, skrev en liknande artikel i *Läkartidningen*. Han skällde också på vetenskapsakademien för att den skulle arrangera en konferens med "en kemist som gjort en dålig sammanställning av publicerade data" som huvudtalare.

4. Vid vetenskapsakademins blykonferens i mars försvarade professorn i kemi, Derek Bryce-Smith, sin och kollegernas rapport i *Ambio*. Magnus Piscator hade avböjt att delta. I stället jämförde docent Carl-Johan Göthe, Södersjukhuset, blydebatten med "gamla tiders processer om trolldom". Han menade att den intensiva blydebatten berodde mer på människors otrygghet än på att det föreligger verkliga hälsorisker.

Sven Britton försvarar nu Derek Bryce-Smith, som bl a anklagats för att ha hänvisat till opublicerade forskningsresultat. Resultaten har nu publicerats av H Needleman vid Harvard Medical School.

Han har undersökt blyhalten i barns tänder och funnit att barn med hög blyhalt i tänderna har sämre prestationer och fler beteendeproblem än relativt blyfria barn.

Forts sid 21

PERSONLIGT om läkarmakt och medicinsk etik

Storrornd. Bara ordet ingav stor respekt. För oss som legat på de gamla sanatorierna är minnet av storrornden intimt förknippat med den auktoritet och patriarkaliska myndighet som överläkaren styrde vår värld.

Ronden, och framförallt storrornden, spred en svärdefinierad nervös stämning, ja ibland en skräckblandad stämning, över hela avdelningen. Jag tror att dagens patienter helt enkelt inte kan sätta sig in i den gamla storrorndens storhet.

Det var på rondan man fick beskedet som betydde hopp eller förtvivlan. Ibland var beskedet hänsynslöst uppriktiga, men vanligtvis så svårtolkade att man inte ens med alla salskamraternas hjälp visste vad som egentligen sagts.

Men rondan var inte bara en medicinsk institution. Den var också en disciplinär inrättning. Rondan demonstrerade var makten låg, en makt, som påtagligt understöddes av överläkarens rätt att tvångsutskriva. Att ge "straffesdag" till den som enligt hans mening inte fyllde måttet. Och det hände då och då.

När jag på senare år tänkt tillbaka på hur straffesdag användes, och hur förnedrande disciplinär bestraffning kunde utövas, har jag förundrats över hur självklart den utövades — och accepterades.

Visst har jag tyckt att sjukhusens maktstruktur reformerats för sakta, men det har ändå hänt en hel del, har jag sagt mig. I dag går det ändå inte med straffesdag.

Trodde jag!

För en tid sedan läste jag en rapport från Svenska läkarsällskapets delegation för medicinsk etik. Delegationen består av 10 ledamöter varav fem valda av Läkarsällskapet med förre professorn Gustav Giertz och professorn och riksdagsmannen Gunnar Biörck i spetsen. LO, TCO och SACO har sedan var sin representant liksom också publicistklubben och medicinska forskningsrådet. Alla ledamöter är äldre stadgade gentlemän. Ingen kvinna är med och naturligtvis inte heller någon handikappad.

Delegationens senaste rapport har utgivits som betänkande av SLS-utredningen, dvs utredningen om sjukvård i livets slutskede. Man tar där upp vissa speciella frågeställningar av etisk och juridisk natur som i och för sig inte torde vara särskilt ofta förekommande problem, men som principiellt är mycket viktiga. Det gäller bl a situationer där patienter och läkare har olika uppfattningar om hur vården bör utformas.

Delegationens uttalanden har naturligtvis alltid stor betydelse men här förstärks de ytterligare genom att SLS-utredningen ställer sig bakom dem.

Det är klart att det mesta av vad som där sägs är mycket klokt och vettigt och man instämmer gärna. Men där finns också uttalanden som behöver diskuteras.

Under läsningen fastnar jag för en formulering som är av grundläggande betydelse för patientens rätt i sjukvårdsapparaten. Den återkommer ett par-tre gånger och i den sammanfattande vägledningen formuleras den på följande sätt: "En patient, som motsätter sig vård, som enligt vetenskap och beprövad erfarenhet bedöms erforderlig, kan därför, om omständigheterna i övrigt så påfordrar, utskrivast".

Jag måste läsa satsen flera gånger och jämföra med vad som står tidigare för att riktigt förstå vad som står där. ". . . som enligt vetenskap och beprövad erfarenhet bedöms erforderligt". Ja, detta är det helt enkelt läkaren som kan bedöma. I klartext betyder det alltså: som läkaren föreslår!

Vad betyder då bisatsen "om omständigheterna i övrigt så påfordrar"? Ja, även här blir det läkaren som bestämmer. Jag kan tänka mig att läkaren exempelvis anför att andra behöver vårdplatsen bättre.

Forts sid 21

Hänt sen sist...

Det har varit dags för Nordkalottkonferens igen. Från förbundet deltog Tord Axelsson och Bror Ek, som också svarar för referatet. Men Hänt sen sist innehåller en del annat. Bland annat uppmanas du att ställa krav på vår organisation. Gör det!

Tillsammans med våra broderorganisationer i Finland och Norge höll vi Nordkalottkonferens i Övertorneå 31.8—2.9 1979 om Arbetets sociala värde. Två andra rubriker var "Hur återställa den handikappade på arbetsmarknaden?" samt "Förtidspensionärens sociala status". Föreläsare var Göran Borg, sekreterare på Landsorganisationen i Sverige, förbundsfunktionär Leif Andreassen, Landsföreningen för hjärt- och lungsjuka i Norge samt Simo Forss, Finska pensionskyddsanstalten. Konferensen samlade 70-talet deltagare från våra lokalföreningar inom Nordkalottområdet från Honningsvåg i Nord-Norge till Vilhelmina i Sverige. Avståndet mellan nordligaste och sydligaste hemorten för deltagarna är ca 1 800 kilometer.

Angeläget tema

Erling Berg från Honningsvåg hade att resa med färja ca 3 timmar och sedan med bil så där 700 kilometer. Nog vittnar det om ett enastående intresse för vår sak att företa en resa som motsvarar avståndet Kiruna—Ystad med bil samt sex timmars sjöresa för att delta i en konferens över ett veckoslut. Men temat var angeläget. Särskilt när det betraktas mot förhållandena på Nordkalotten. Arbetets sociala värde får här en alldeles speciell innebörd. En genomgående dåligt differentierad arbetsmarknad med krävande tunga yrken gör utslagningen av även lindrigt arbetshindrade obönhörligt effektiv. Arbetslösheten är stor. Förtids- och sjukpensioneringarna markant högre än i andra delar av våra länder.

Göran Borg slog i sitt anförande fast att folkets vilja till arbete är nationens viktigaste tillgång, att arbetet skapar de värden som tillgodoser medborgarnas skiftande behov, såväl de individuella som de kollektiva. En diskussion om arbetets sociala värde måste utgå från det värde det har för den enskilda människan. Men dessutom måste man förklara vilket värde arbetet får för oss alla tillsammans, för samhället. Detta innebär att både mänskligt-sociala värden och ekonomiska värden för den enskilde och samhällsekonomiska vinster blir följderna om en person kan få arbete i stället för arbetslöshetsersättning eller förtidspension.

Arbete grundläggande rättighet

En slutsats man kan dra är att den som vill arbeta men inte kan få ett arbete upplever sig mindre socialt värd och kan också komma att betraktas så av sin omgivning. Det är en pressande situation. Alla måste få känna sig delaktiga i arbetet att bygga det samhälle vi lever i.

Konferensen uttalade att få arbeta är en grundläggande rättighet även för handikappade, att arbetet ska ha ett egenvärde, inte enbart ett kommersiellt, att handikapporganisationerna bör inleda samarbete med fackföreningsrörelsen för att söka finna lösningar på arbetsfrågorna för handikappade, att öka upplysningen om handikappade som arbetskraftstillgång.

Simo Forss beskrev förtidspensionernas utveckling i Finland, Sverige och Norge. Antalet förtidspensionerade i slutet av år 1978 var i Finland ca 260 000, i Sverige 260 000 och i Norge 125 000. Antalet pensioner har ökat anmärkningsvärt i hela Skandinavien under slutet av 60-talet och början av 70-talet. Pensionärernas andel av befolkningen i arbetsför ålder har under perioden 1968—1976 varit nästan dubbelt så stor som i Sverige och Norge. Under perioden 1968—1976 ökade förtidspensionerade i Finland med 70 %, i Sverige med 66 % och i Norge med 73 %. I Finland har antalet nybeviljade pensioner sjunkit medan en ökning sker efter 1974 i Sverige. I Norge har antalet pensioner hållit sig konstant sedan 1974.

Social status

Simo Forss framhöll att termen social status förstås ofta som personlig värdesättning, att den kan ha samband med den på arbetet eller yrket baserade värdesättningen, som i sin tur ofta också avgör individens samhällsställning eller klasstillhörighet, att den har att göra med relationerna till anhöriga, släktingar, vänner, föreningar av allehanda slag. Forskare har funnit att arbetet direkt eller indirekt har anknytning till tillfredsställelsen av alla de grundbehov som utgör grund för en människas välbefinnande. Pensioneringen innebär att den på arbetet baserade statusen går förlorad och utgör ett hårt slag mot det som utgör grund för välbefinnandet. Det förefaller vara så att en hög status under

den aktiva tiden skulle följas av en högre status under pensionstiden än vad fallet är om statusen ursprungligt varit låg. Det är således sannolikt att hög status ersätts i pensioneringsskedet med en högt värdesatt pensionsstatus, att de jämförbara statusskillnaderna kvarblir under pensioneringstiden på samma nivå som under den aktiva tiden, fastän nivåerna som sådana i övrigt sjunker.

Miljöns betydelse

Simo Forss diskuterar även vilka möjligheter som finns till ersättande mekanismer dvs i vilken mån en person förmår kompensera förlusten av sin arbetsstatus med en annan på statusen inverkan verksamhet. Som exempel härpå nämns samhälleliga förtroendeuppdrag och medlemskap i föreningar. Som en viktig faktor är i vilken mån en förlorad yrkesarbetsförmåga skulle kunna ersättas av arbete av annat slag eller att använda en återstående kapacitet för någon annan lämplig verksamhet. Betydelse har också i vilken grad och på vilket sätt en person har godkänt sin egen sociala ställning som ett av sina personliga livsmål och hur smidigt denna person förmår att anpassa sig till den rådande situationen.

Den sociala miljöns påverkan i frågan om social status utgörs av ett helt nätverk av sociala relationer. Om pensionären är gift eller ensamstående, om möjligheterna att umgås med anhöriga, vänner och bekanta, om deltagande i föreningsliv eller annan verksamhet har betydelse. Förändringar i arbetslivet medför också förändringar på detta område. En slutsats blir att förändringar i de sociala relationerna kan alltid medföra problem vid framförallt förtidspensioneringen.

Många uppgifter återstår

Vad finns då att göra för att upprätthålla en social status? Forss konstaterar för det första, att mycket är inte gjort ännu. I Finland är ett arbete i gång för att få fram planer på en förberedelse inför pensioneringen. Men frågorna hopar sig. Exempelvis: kan man i förväg berätta om detta? Och i så fall, vem skall sköta om en sådan beredelse? Är det handikapporganisatio-

nerna, kommunerna, staten, pensionssystemet? Vilka saker skall behandlas? På vilket sätt och i vilket skede skall dessa ämnen behandlas? Vilka grupper är det som speciellt borde erbjudas en sådan beredelse? För det andra anser Forss det som viktigt att så många arbetsoföra som möjligt allt efter omständigheterna skulle kunna utnyttja sin återstående förmåga och skicklighet till social verksamhet och sysselsättning.

För det tredje berör Forss vad han anser vara grundfrågan i allt detta nämligen att i stället för att bedriva den nuvarande isoleringspolitiken främja de arbetsoföras kontakter med andra människor. Han pekar främst på en utbyggnad av de frivilligas hjälp och väntjänsterna och frågar sig på vems initiativ en sådan verksamhet skall byggas ut, vilka grupper som har det största behovet av hjälp i detta avseende och på vilket sätt kan allmänhetens inställning till de arbetsoföra förbättras.

Leif Andreassen, LHL, talade i sitt anförande om hur man skall kunna återföra handikappade till meningsfullt arbete. Ett referat av Leifs anförande kommer i nästa nummer.

Konferensen behandlade även frågan om samarbetsprojekt på kalottområdet.

Planerna upptar ett kulturläger i Skiboten, Norge, ett system med vänföreningar, utbyte av information, ferieverksamhet, programkalender. Nästa Nordkalottkonferens arrangeras 1981 av finska förbundet förlagd till Uleåborg. Tema då skall ha anknytning till världshandikappåret.

Bror Ek

Ställ krav

Förbundets verksamhet har under de senaste åren vuxit snabbt, snabbare än tillgången på funktionärer. Detta framtvungade 1978 en omorganisation — en specialisering av funktionerna. Frågan är om detta räcker för framtiden, förmodligen inte! Något måste alltså göras för att vi bättre skall kunna möta de ökade krav som redan ställs och som kommer att ställas på vårt engagemang inom olika områden av samhället.

Ett sätt är, att anställa betydligt fler funktionärer, ett annat, att bättre använda befintliga resurser. Det senare sättet torde vara billigast och det som snabbast ger resultat.

Hur då?

Inom RHLs organisation finns det många människor med goda kunskaper om förbundets arbete och dess målsättning. De personer jag i första hand tänker på är de ny- eller omvalda representantskapsledamöterna, ordinarie likväl som suppleant, centralorganisationernas ordförande och förbundsstyrelsen med suppleanter.

Dessa kunniga personer bör i ännu större utsträckning delta vid HD-arrangemang, informationsmöten, vid kontakt med myndigheter och institutioner och som RHLs representant i olika sammanhang för att redovisa förbundets syn i olika frågor.

Detta torde i sin tur medföra att förbundets funktionärer dels bättre skulle hinna ge service åt ovanstående personer och dels ännu bättre hinna tillvarata förbundets intressen på central nivå.

Gör alltså RHL till en ännu mer progressiv folkrörelse där alla, på alla nivåer, kämpar för att vårt målsättningsprogram skall bli förverkligat.

Ställ krav på att detta också sker!

Status spalter står öppna för dina synpunkter. Tyck till. Nu!

Bo Månsson

PRICKEN ÖVER I

Biggans

BÖCKLING som PASTEJ

SMÖR med AROM

VITLÖK
PERSILJA
PEPPARROT
GRÖNPEPPAR

HJÄLTEN

av Sven O. Bergkvist

Fast det var på gränsen mellan höst och vinter nu, med våta, slippriga kalldimnor som otaliga cirklar kring den lilla byn,

med kallblåst mumlande i de nakna, skälvande träden och med framvirvlande mörkerdok redan fram på eftermiddags-

timmarna — så var det betydligt ljusare nu än förr, tyckte Adrian Grann.

Det hade med flickan att göra, den nya hemsystemen, som flyttat in i den övergivna bygdegården och som därifrån gjorde sina turer till hjälpbehövande runt om i byn och till omkringliggande trakter.

Men det erkände han förstås inte — jo, möjligen en och annan gång, för sej själv, i sina egna tankar, när han satt där i sin stuga under långa, ensliga kvällar och bläddrade i ortstidningen eller drack sin kaffetår.

Då hände det att han stundom så där i förbigående snuddade vid tanken:

Det skulle nog inte vara så dumt ändå. Årena går. Och hon verkar fin och rejäl . . .

Men om någon kom in och sa något i saken, någon arbetskamrat från skogstidningen eller någon av byborna, så låtsades han inte ens förstå vad det var fråga om.

— Va? sa han bara.

— Jo, om nån skulle ha chansen så vore det väl du, sa man.

— Chansen? sa Adrian Grann.

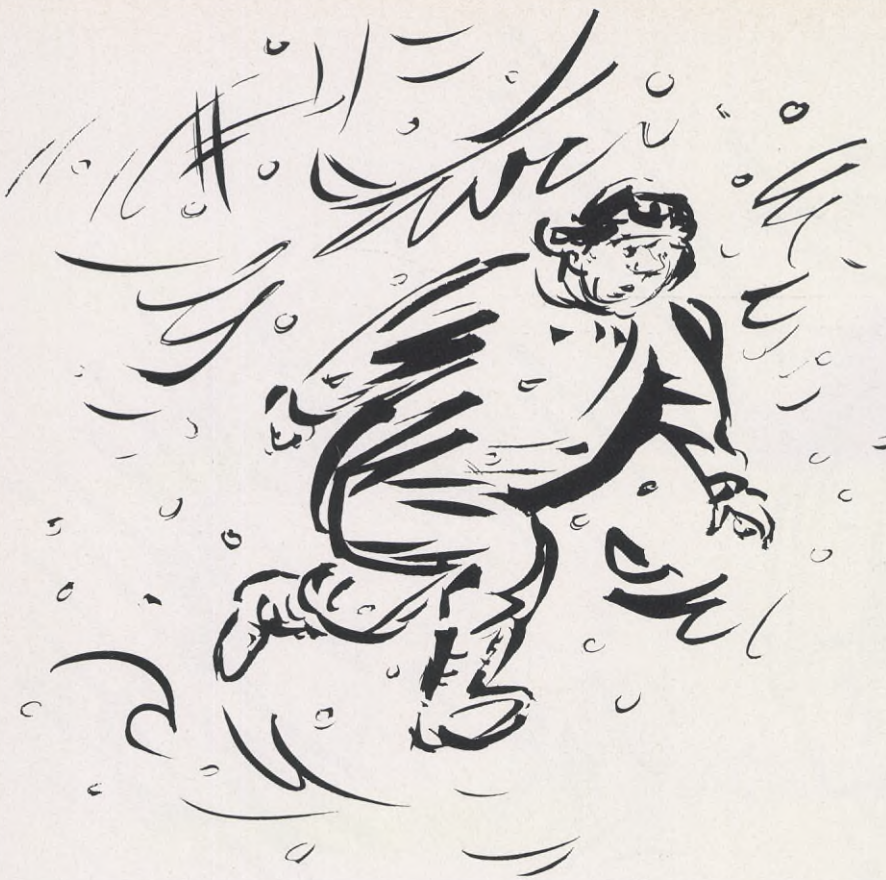
— Ja, det är ju rätt så tunnslätt med ungarlar här nu för tiden. Och du går ju framåt . . . rena skogstjänsteman nu. Ville du skola dej så stod det nog inte på förrän du vore skogsvaktare. Och precis lastgamal är du ju inte . . . det är en bra bit till femti ännu. Och sen har du ju namne för dej också!

— Jag förstår inte va du menar, sa Adrian Grann.

Fast det gjorde han naturligtvis. Och nog hade han väl rätt så bra förspänt numera — men hade han verkligen namnet för sej?

Nog hände det att han stod i sitt fönster och spejade en viss tid om mornarna och en viss tid om aftnarna, när hon gav sig iväg på sin cykel och när hon återvände.

Adrian Grann satte fart så att snön yrde omkring honom. Öron piskade honom fram, genom snår, över hagar, längs bäckar — men var det bara oro han kände, var det inte så att det var han — som var på väg att bli en hjälte?

Nej, det var inte lätt att heta Grann när man såg ut som han. Inte för att det var något större fel på honom — det var bara det att han var liten och tjock och knubbig. Hakan såg man inte så mycket av. Näsan så mycket mer. Håret var nästan borta.

— Du är Grann, du, sa man allmänt — men man sa det inte för att sära honom.

Vem kunde få Adrian Grann att tappa fattningen? Nej, han var lika lugn och jämnlynt i alla väder, och ofta myste han med skämtet om sin egen person.

— Det kan så va, sa han bara. Det kan så va, det.

— Men nu måste du snart göra slag i saken, sa man.

— I saken? sa han.

Jo, nog förstod han vad de menade — och nog hände det att han stod i sitt fönster och spejade en viss tid om mornarna och en viss tid om aftnarna; när hon gav sej i väg på sin cykel, och när hon återvände.

En morgon gjorde han sej förresten ärende ut när han såg henne nalkas. Och nu hade han osedvanlig tur: det var helt enkelt så att kedjan på hennes cykel hoppade ur.

Nu fick han visa vad han kunde.

— Vänta, sa han. Det är ingen sak.

— Åh, va snällt av er, sa hon och var som ett helt litet solsken.

Han vågade inte se på henne först. Han

gjorde vad som skulle göras med skäl-vande, fumliga fingrar — och när han var klar så sa han:

— Så där ja.

— Åh, tusen tack, sa hon — och när han nu reste på sej så vågade han se på henne.

Hon är inte så ung som jag trodde, tänkte han med tillfredsställelse — och inte så vacker heller. Ändå var hon allt för honom i den stunden — just därför. Han vågade tänka tanken rakt ut — på att de kanske kunde ha någonting med varann att göra.

Han blev säker och fann till och med ord.

— Det blåser kallt, tror jag, sa han.

— Jo, sa hon, och munnen satt lite snett, men det bara klädde henne, tyckte han. Snart är det väl vinter i dom här trakterna, fortsatte hon, och särskilt fäste han sej vid fräknarna i hennes ansikte. Nä, jag får väl åka, sa hon — och när hon satte sej upp på cykeln så märkte han att benen var rätt så jämntjocka, ja, hon var på alla sätt och vis kraftigare och rundare än vad han hade trott.

Han fick mer och mer mod.

— Hoppas det går bra nu då, sa han och riktigt stod och samtalade med denna underbara kvinna.

— Det ska det nog, sa hon leende.

— Jo, sa han.

— Tack så mycket, än en gång, sa hon och gav sej i väg.

— Jo, tack, tack, sa han.

Och var han inte en helt annan människa när han gick till skogs just denna dag?

Men man skulle kanske ha lagt ordena på ett annat vis, tänkte han. Man skulle kanske ha pratat som dom som man läser om i tidningarna — då kanske allt varit klappat och klart nu, tänkte han.

Varje dag stod han där i sitt fönster, varje morgon, varje kväll. Och han såg henne passera — och såg han fel om han tyckte att hon då och då kastade en blick mot honom och hans stuga?

Men hur skulle han bära sej åt för att komma i kontakt med henne igen?

Man är nog ingen fruntimmerskarl, tänkte han bistert.

Nå, i morron, tänkte han. I morron blir det nog nån råd . . .

Men när morgonen kom så var alla föresatser som bortblåsta — och när aftonen kom så var han trög i kroppen och kom sej inte riktigt för: han såg hennes ryggtavla försvinna.

Och resignerat satte han sej ner och bläddrade i ortstidningen — och en kväll läste han om den där vanlige mannen som räddade en kvinna ur vildmarkens glupska gap, som det stod.

Och som blev hjälte på kuppen!

Ja, ja, ja, tänkte Adrian Grann. Man vet ju inte va som kan ske i en trakt som den här heller . . .

Dagen efter snöade det på allvar. Och det var bitande kallt — han såg att luften stod som en rökstråle ur munnen på henne när hon som vanligt passerade hans stuga om morronen. Hon skulle väl till grannbyn som vanligt. Han gick strax efter — i någon slags förhoppning om att hinna ikapp henne och få en pratstund med henne?

Hur som helst — han såg henne inte när han svängde av till sitt skifte.

Men i kväll, tänkte han. När hon kommer tillbaka i kväll så ska jag gå ut . . .

— Nå, hur har du det med hemsystern? frågade arbetskompisarna när han var framme.

— Hemsystern? sa Adrian Grann så ovetande han nu kunde.

— Åh, gör dej inte till, sa någon.

— I dom lugnaste vattnen, sa en annan.

— Ja, och hon verkar inte dum, sa ytterligare en.

— Jag förstår inte va ni språkar om, sa Adrian och satte igång med tumningen. I kväll, tänkte han. I kväll!

Och när aftonen kom så stod han där som vanligt vid sitt fönster — men hon kom ju aldrig. Vägglöckan tickade fram sina sekunder, sina minuter, sina timmar — som liksom sprätte i väg in i evigheten. Men var fanns hon? Det kunde väl inte ha hänt henne något? Hade hon kanske kommit vilse i snön och blåsten?

Eller — plötsligt blev han nu iskall av

Björnson

Hon blev förskräckt först, men när hon fick klart för sig vem han var, så blev hon lugnare. Men hur det nu var med hjältarna här i världen, han fick i alla fall skjuta hennes cykel.

skräck: hon hade väl inte tagit genvägen över sjön? Det var inte mycket med isen ännu. Och kom hon i närheten av något av strömdragen så . . .

Han vågade inte tänka tanken ut.

Och nu visste han inte hur fort han fick på sej skinntrojan och stövlarna och kom i väg. Bara han nu hann fram i tid — bara hon nu orkade hålla ut tills han kom!

Adrian Grann satte fart så att snön yrde omkring honom. Han stupade, föll raklång, reste sej, fortsatte. Oron piskade honom fram, genom snår, över hagar, längs bäckar — men var det bara oro han kände? Var det inte också något annat: en sorts skräckblandad tillfredsställelse? För var det inte nu så att det var han — som var på väg att bli en hjälte?

Och när han väl hade räddat henne, ja, då var väl allt klappat och klart mer än på ett vis . . .

Han sprang längs sjöstranden, men han

fann inga spår. Hade hon redan gått ner sej? Han gjorde ett par försök att ta sej ut på isen, men den brast under honom och han återvände. Ibland stannade han och lyssnade — nej, han hörde inget rop!

Till slut resignerade han och sprang upp mot vägen.

Och det var då han hörde någon komma i mörkret.

Och det var hon!

Hon blev förskräckt först, men när hon fick klart för sej vem han var så lugnade hon ner sej.

— Är det ni som är ute så här dags? sa hon.

— Jo . . . joo. sa — hjälten, och kände sej inte precis som någon sådan. Och . . . och ni ock? sa han.

— Ja, det blev övertid, sa hon. Ett sjukdomsfall.

— Jaha, sa han. Jaha.

Och så gick det. Och det var det, tänkte han som inte blev någon hjälte — och han

skämdes över alla sina tankar och bestämde sej för att alltid hålla dem för sej själv. Men hur det nu var med hjältarna och hjälteskapet här i världen — så bad han i alla fall att få skjuta hennes cykel.

Och det fick han. Och det var ju alltid något.

Och när de så småningom var framme vid hans stuga så växlade de ännu några ord med varandra. Han slängde alla betänkligheter och frågade henne rent ut om det inte skulle smaka med en kopp kaffe.

— Tack, men jag vill nog hem så fort som möjligt, sa hon. Men . . . kanske en annan gång, log hon.

Snopen stod han och såg henne försvinna i snörusket. Så gick han in till sej och sin ensamhet. Han lade ett par trän i spisen. Kanske en annan gång, tänkte han — och det var väl inte precis några dåliga ord?

SOS-International — ”det flygande sjukhuset”

Bengt Johansson, företagsläkare vid Saab-Scania, Scaniadivisionen, Södertälje, ger här en presentation av den hemtransport av sjuka från utlandet som bedrivs av SOS-International.

Genom ökad internationalisering arbetar eller turistar många svenskar utomlands. Företag med utlandsetablering måste även planera för hur man skall agera om sjukdom eller skada drabbar de anställda eller deras familjer. Enskilda läkare kan även få förfrågningar från oroliga anhöriga om vad man skall göra då någon insjuknat utomlands.

Som företagsläkare i ett företag med rätt omfattande etablering i andra länder har jag vid några tillfällen haft kontakt med SOS-International för att få hjälp med hemtransport av sjuka personer som varit utlandsstationerade. Erfarenheterna av SOS-Internationals sätt att arbeta har varit sådana att en presentation av dess verksamhet kan ha allmänt intresse för läkarkåren.

Nordiskt företag

SOS-International är ett väletablerat företag som kan ombesörja hemtransport av sjuk eller skadad person samt även ge sakkunnig information om den sjukas aktuella tillstånd. Företaget är ett aktiebolag som ägs av nordiska försäkringsbolag. Alla svenska bolag som erbjuder rese- och sjukförsäkringar är delägare.

Företaget startade i slutet av 1950-talet för att på ett rationellt sätt ordna hemtransport av sjuka, skadade eller döda som omfattades av bolagens försäkringar samt för att handlägga motsvarande problem rörande fordon m m. Här beskrivs enbart handläggning av sjuk- och olycksfall.

Hur arbetar företaget?

SOS-International har kontor i Köpenhamn där ca 50 personer arbetar. Verksamheten är öppen dygnet runt. Personalen behärskar sammanlagt 17 språk.

Företaget har ingen egen transportutrustning, inga flygmaskiner eller annan teknisk apparatur. Man arbetar i stället genom att ha kontakter med reguljära flygbolag och flygbolag med mindre flygmaskiner. Vid behov tar man fram specialutrustning för hemtransporter t ex respiratorer, defibrillatorer m m.

Under 1977 ordnade företaget hemtransport av 780 sjuka och skadade samt 160 avlidna svenskar. Totalt hade man ca 2 000 sådana uppdrag till Skandinavien. Mängden av uppdrag borgar för att man har stor erfarenhet. Mitt intryck är att man också har väl fungerande rutiner för att lösa sina uppdrag.

Som exempel på transporter kan nämnas hemtransport av flicka med bukhinneinflammation från Tanzania, en man med hjärtinfarkt från Saudi-Arabien, person med svår trafikskada från USA, skidåkare med benbrott efter åkning i Alperna, brännskadade personer vid brand på Rhodos eller hemtagande av akut sinnessjuk person från Thailand. De konkreta exemplen illustrerar mångfalden av problem och kravet på individuella lösningar.

Vad gör SOS-International då det får ett uppdrag?

En central funktion för verksamheten har företagets förtroendeläkare. Dessa läkare bedriver vanlig sjukvårdande verksamhet huvudsakligen i Köpenhamnsområdet. De svarar tillsammans för olika specialiteter som medicin, kirurgi, psykiatri m m. De behärskar även många olika språk. Dessa läkare är informellt anslutna till företaget men står till tjänst då det har behov av dem vid olika uppdrag.

När kontoret i Köpenhamn får ett uppdrag kontaktas en av förtroendeläkarna. Denne telefonerar omedelbart till den sjukas eller skadades behandlande läkare och beslutar i samråd med denne om hemtransport skall utföras eller ej samt under vilka former transporten skall ske. Förtroendeläkarna förefaller ha mycket stor förmåga att per telefon nå behandlande läkare någonstans på jorden. Förtroendeläkarna torde även ha mycket stor samlad erfarenhet av att på det sättet bilda sig en uppfattning om den sjukas tillstånd och lämpligheten av att transportera den sjuke till hemlandet.

Om förtroendeläkaren ger rekommendation om hemtransport anger han även om det skall ske med reguljärt flyg (t ex vid benbrott) eller med ambulansflyg (vanligen vid t ex hjärtinfarkt) samt om speciell utrustning behövs. SOS-International genomför därefter transporten med beaktande även av vad som är ekonomiskt mest rimligt.

Hemtransport

SOS-International har 50—60 läkare och lika många sjuksköterskor som är beredda att med kort varsel ge sig iväg att hämta en sjuk eller skadad person och beledsaga denne under hemresan.

Vid ambulansflyg medföljer alltid läkare.

Kostnad

Om den sjuke eller skadade omfattas av försäkring som tecknats av försäkringsbolag som är delägare i SOS-International täcker försäkringen kostnaderna.

Om försäkringen inte gäller kan man göra beställning av uppdraget direkt hos SOS-International. Kostnaderna kan då bli betydande och måste specificeras i varje enskilt fall. Löpande avtal om samarbete mellan svenskt företag och SOS-International kan ej tecknas.

Som exempel på kostnader kan nämnas att en flygmaskin för ambulansflyg kostar ca 6 000 kr/flygtimme vartill kommer ca 2 000—3 000 kr/uppdrag för administrativa kostnader.

Inte bara transporter

Om man vill göra en förfrågan om person som insjuknat utomlands kan även det ombesörjas av SOS-Internationals förtroendeläkare. Om den skadade eller sjuke vistas i länder där för den svenske läkaren kontaktsvårigheter föreligger på grund av språket kan denna service vara till stor hjälp när man vill bilda sig en uppfattning om den sjukas situation. Detta kan gälla i länder där läkarna huvudsakligen talar franska, spanska, ryska eller japanska, för att nämna några. Sådan information kostar ca 300—500 kr.

Hur får man kontakt med SOS-International?

Den svenske läkaren som vill ha upplysning eller ge ett uppdrag ringer lämpligen direkt till SOS-International i Köpenhamn, Tel 00945-121 65 66. Man kan även få kontakt via svenskt rese- och sjukförsäkringsbolag. Om en person insjuknat utomlands och där själv eller via anhörig eller behandlande läkare vill ha hjälp från SOS-International kan detta förmedlas via svenska ambassader och konsulat över hela världen. Via vissa flygbolag (SAS, BEA, Sabena, Finnair, KLM, Austrian Airlines) kan även den vårdande läkaren förmedla kontakt med företaget.

Förutom patientens namn och data bör man meddela behandlande läkarens namn och adress samt telefon- och eventuellt telexnummer. Det underlättar om man även kan uppge den sjukas försäkringsbolag. ●

Integrering av kroniskt sjuka och handikappade skolbarn

Integreringen av handikappade och kroniskt sjuka barn i förskolor och skolor var temat för en sammankomst i Svenska läkaresällskapet. Symposiets moderator, Agneta Lindsjö, introducerar här de för Läkartidningen bearbetade bidragen.

Den acceleration som skett under 70-talet av integreringen i förskolor och skolor av barn med kroniska sjukdomar och handikapp är en glädjande och riktig utveckling. Vägen till en "lyckad" integrering kan dock vara både krokig och full av fallgropar. De flesta handikapp kräver kontinuerliga speciella medicinska och tekniska insatser och därutöver en specialpedagogik av det slag som under decennier arbetats fram vid landstingens och regionernas habiliteringscentra.

"Experternas" barn måste nu bli allas barn, men hur skall experternas kunskaper

förmedlas till alla? Behovet av information och fortbildning växer lavinartat — inte minst hos alla nya berörda grupper som i dag kommer i kontakt med barn med handikapp.

Lars Norén ger i sitt inlägg ett förslag till en arbetsmodell för genomförandet av en lyckosam integrering. Modellen har med framgång prövats av Danderyds barnhabiliteringsklinik.

En aktiv föräldramedverkan är A och O i arbetet kring barn med handikapp. Allt från den första informationen måste familjen varsamt men med största möjliga öppenhet och realism föras in i sin expertroll — men samtidigt ges möjlighet till ett starkt psykologiskt stöd för sin egen personlighetsutveckling. En obearbetad kris kan långt senare ge upphov till t ex separationsångest inför det handikappade barnets förskoleplacering.

Britta Nordansjö, själv förälder till ett rörelsehindrat barn, och Gunnel Pehrsson, barnklinikskurator, belyser dessa viktiga aspekter i sina artiklar.

I takt med den vidgade integreringen stiger kraven på praktiska och tekniska åtgärder som assistans, tekniska hjälpmedel, skolskjutsning och anpassning av skolbyggnader. Här kan det delade huvudmannaskapet mellan landsting och kommun många gånger försena och försvåra en integrering. Engagemang och förståelse, kontinuitet och kunskap krävs i lika mån av alla inblandade!

Babels hus blir film

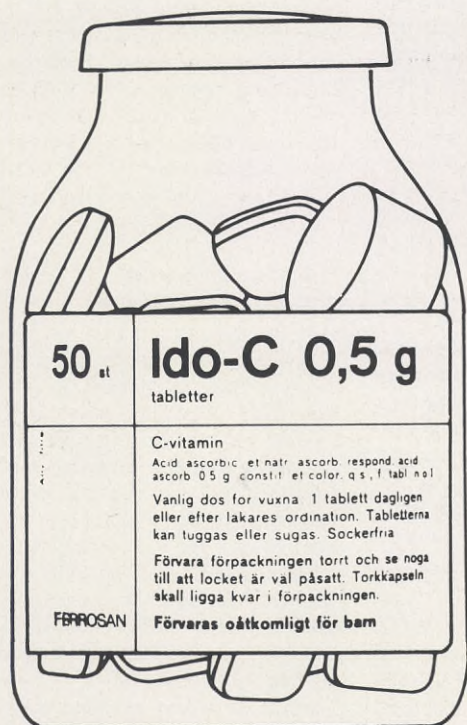
Romanen *Babels hus* av P C Jersild blir en TV-serie i sex delar. Inspelningarna inleds i januari nästa år av TV 1. Bengt Ahlfors svarar för TV-manus och Jonas Cornell står för regin. Serien är tänkt att sändas under hösten 1980.

Brita Sjöqvist ger i sitt bidrag exempel på vad skolan kan erbjuda de rörelsehindrade eleverna.

Var går gränsen för integrering? Det svaret måste praktisk erfarenhet tillsammans med forskningen ge oss inom en ganska snar framtid. Man skymtar redan i dag gränsen till överintegrering för vissa handikappgrupper.

För det enskilda barnet kan integreringen också ge identifikationssvårigheter — det handikappade barnet måste beredas tillfälle till kontakt med andra — vuxna och barn — i samma situation.

Ett par statliga utredningar har sedan någon tid arbetat med integreringsfrågorna. Vad som dessutom fordras är en interdisciplinär, longitudinell forskning, som följer upp det integrerade barnet — ungdomen och dess situation i samhället även efter skoltidens slut.

C-VITAMIN

Nu kan du tugga C-vitamin i stora doser. Inget vatten att lösa upp tablett i. Inga sura tablett att svälja. Istället en naturlig syrlig smak från apelsiner.

Tuggbara IDO-C innehåller 500 mg askorbinsyra per tablett och är helt sockerfria.

Säljs på apoteken i 50-burkar.

IDO-C TUGGISAR.

 FERROSAN
Tel. 040 - 93 66 00

UT-FOR-MAR-ANNON-SER		FISKEOM-HÖRTILL HUSMANS KOSTEN	BLOMST-RAR DANSKT LÄN	AN-MO-DA-DE LEVERA	K A L L A	TAR TON VAJAN		
HÖRTILL BLÄS-INSTRUMENTEN LAGER		SITTER VAKARE		FÖR EKAN FRAM-ÅT	KORT SKALL			
HJÄLP FÖR KUNDEN KAR		BRUKAR GÅ I SAND			SES I KYRKA SUR			
EN TID PÅ SEN-VINTERN		HÄLLA FÖRE	GÖR SAND-VIKEN KÄNT	HETER DOM I TAL-SPRÅK	IN-TECK-NING	ARBE-TAR MED JORDEN	HUNGER NÄR LAGRET GÄR	BE-HÄRS-KAT
SKRI-VEL-SEN		BOM		I HOP-FLÄTAT SKABB	HÄLLA FYR	VÄNDA SIG TILL SLÄS PAKET	TUNGA I VATTEN JÄMNA TILL	KATT-FOT
OLLE CARLE ENGELSK SAGA		JOR-DEN	VALL-HJON GEN	KAN VARA UPPHOV TILL ROVA	UNDER-HÄL-LEN	TAK-TAPP	INRE LED-NING	LÄGG IN!
BARR-VÄXTER DYR-KAR		BARR-VÄXTER DYR-KAR		UNDER-HÄL-LEN				
BOK-FÖRLAG LIV-ROCK		DUB-LIN-BO	BEVA-KAR VÅR STRAND					
LÖS-GJORD								

TÄVLINGSREGLER

Lösningarna skall vara märkta "Bildkräys nr 9" och måste vara Status redaktion, Box 3196, 103 63 Stockholm, tillhanda senast den 10 november.

Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 50, ett på 25 och ett på 15 kronor.

Pristagarnas namn meddelas i Status januarinumner.

Status

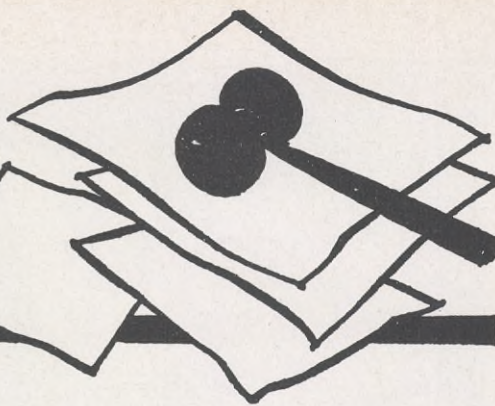
BILDKRYSS

nr 9

Namn _____

Adress _____

Postadress _____

Det sammanträffandet tog skruv:

Lungvården kvar i Eksjö

Här om dagen hölls på lungkliniken i Eksjö ett sammanträde som inte saknade betydelse för de Hjärt- och lungsjuka i F-länet, skriver Vetlanda-Posten. Länsavdelningen av RHL — Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka — hade anordnat mötet för att tillsammans med representanter för landsting, läkare och olika politiska partier samt inte minst RHLs ordförande generaldirektör Bo Martinsson, få en uppfattning om hur den framtida lungsjukvården ska bedrivas i länet.

Ordföranden i F-länets RHL Lars-Birger Sund, Huskvarna, var mycket belåten med de resultat som mötet ledde till.

— Efter vad som sas vid mötet finns det inga krafter som vill att lungkliniken i Eksjö ska försvinna. Det var alla politiska partiernas representanter och läkare helt eniga om.

— Så ska man döma efter detta blir "Lungan" kvar i Eksjö — till glädje för många. Jag kan väl säga att vi nått vårt mål. Man måste tydligen vara lite "bråkig" innan resultaten kommer.

Att Bo Martinsson deltog berodde på att han var intresserad av att få ta del av F-landstingets planering. Det finns landsting

som har liknande planeringar. Han ville jämföra.

— Visserligen har lungkliniken upphört att vara en självständig klinik och uppgått i de olika medicinska klinikerna. Men det primära är, att kliniken kommer att vara kvar för eftervård, säger Lars-Birger Sund.

Total enighet

— Vid mötet framhöll politikerna att det finns en total politisk enighet om att den lungvård som nu bedrivs i Eksjö ska bestå i oförändrat skick. Den ska betjäna hela länet.

— En självständig klinik — för utredningsfall — beräknas vara klar när första etappen av centrallasarettet i Jönköping blir klart 1986. Vidare kommer ingen lungklinik att förläggas till Västra klinikerna i Jönköping — vilket vi inom RHL befarade.

— Bland de positiva inslagen var också att FU-ordföranden Einar Johansson, Hult, föreslog att en kontinuerlig information i fortsättningen kommer att ges till berörda organisationer om planeringen av lungvården.

— Chefen för Eksjö/Nässjöklinikerna docent Johannes Wang, framhöll att en arbetsgrupp kommer att tillsättas för att göra en översyn av intagningsrutinerna till lungkliniken, vilket jag anser är mycket positivt. Det är sänt vi har saknat.

Tre krav

Vid mötet ställde RHL följande krav:

- att landstinget intensifierar rekryteringen av lungläkare till länet.
- att lungavdelningarna får en självständig ställning inom medicinklinikerna.
- att beslutet från 1976 står fast samt att lungkliniken i Eksjö ges resurser till så att en oförändrad vårdnivå hålls enligt beslutet från 1976 och 1978.

— Vad som jag tycker är mycket viktigt, säger Lars-Birger Sund, är att lungspecialister "värvas" till länet. Dessutom tror jag det vore lyckligare om lungavdelningarna fick en mer självständig ställning vid de medicinska klinikerna tills specialkliniken blir färdig 1986.

— Vad det gällde röntgenutrustningens borttagande från Eksjö gav docent Wang den upplysningen att den hade flyttats därifrån på grund av arbetsmiljömässiga skäl. Ett sänt skäl måste man böja sig för, samtidigt som det gett oss en förklaring.

Positiva effekter

— Jag tror att det här mötet i Eksjö kommer att få framtida positiva effekter för alla inblandade parter. Det är alltid bättre att träffas och prata ut, än att gå vid sidan om varandra.

Förvisso gav eksjömötet en hel del ljus i mörkret om lungklinikernas vara eller icke vara. Den ska inte läggas ned, bara detta borde vara en källa till glädje för de många som varit oroliga för detta. ●

Vår ordförande Bo Martinsson var närvarande vid ett sammanträde på lungkliniken i Eksjö för att få en uppfattning om hur den framtida lungsjukvården skall bedrivas i länet. På bilden tillsammans med ordföranden i F-länets RHL, Lars-Birger Sund.

Minskat krångel vid sjukhusinvesteringar

Regeringen har beslutat att avskaffa kostnadsramen avseende sjukhusinvesteringar för år 1980. Den centrala statliga styrningen av sjukhusinvesteringar minskar därmed. Större byggnadsobjekt med en total kostnad överstigande 50 milj. kr. och som planeras starta under 1980 skall dock prövas.

Bakgrunden till beslutet är följande.

Regeringen har sedan länge fastställt årliga kostnadsramar för investeringar inom sjukvården. Syftet har främst varit konjunkturpolitiskt och samhällsekonomiskt. Men ramarna har också fungerat som ett medel för statlig styrning av sjukvården.

Sjukvårdshuvudmännen har länge önskat, att denna form av statlig styrning skulle avskaffas. Folkpartiregeringen tog ett första steg i den riktningen år 1978. Då avskaffades den ram för år 1979 som gällde investeringar avseende bl a öppenvård, långtidssjukvård och psykiatri. Den ramen kommer inte heller att tillämpas för år 1980.

Större projekt av lasarettskaraktär och med en total kostnad överstigande 35 milj. kr. har även för år 1979 måst rymmas inom en av regeringen fastställd kostnadsram för att få startas.

I den till riksdagen nyligen överlämnade propositionen om socialstyrelsens framtida organisation och arbetsuppgifter m m har regeringen föreslagit att den nuvarande formen för statlig styrning av sjukvårdsinvesteringar skall upphöra. Det statliga in-

flytande som av bl a samhällsekonomiska skäl behövs bör istället ske vid de regelbundet återkommande kommunalekonomiska överläggningar som förs mellan regeringen och kommunförbunden.

Dagens beslut att de allra största investeringsprojekten skall prövas av regeringen är en temporär lösning för år 1980. Sjukvårdsinvesteringarna har nämligen inte kunnat tas med i de kommunalekonomiska överläggningar som avser år 1980. Genom att höja beloppsgränsen från 35 milj. kr. till 50 milj. kr. för de projekt som skall prövas har regeringen redan för år 1980 velat öka utrymmet för sjukvårdshuvudmännen att själva besluta om sjukvårdsinvesteringarna. Beträffande tidpunkten för igångsättning kommer dessa byggnadsprojekt liksom byggverksamheten på andra sektorer att prövas av länsarbetsnämnderna.

— Jag ser dagens regeringsbeslut som ytterligare ett steg på vägen i folkpartiregeringens strävan att minska krånglet och den onödiga byråkratien, säger sjukvårdsminister Hedda Lindahl i en kommentar.

Tredje träffen i Norrköping

För tredje året i rad har De Hjärt och Lungsjukas förening i Norrköping hållit möte i Mem. Det är föreningens ordförande med fru, som även är föreningens värdpar, Maj och Karl-Olov Tegnér, som har gjort det till en mycket uppskattad tradition. Av föreningens 345 medlemmar hade inte mindre än 130 hörsammat inbjudan, rapporterar sekreteraren.

När de anlände med bussarna kunde de slå sig ned vid dukade, blomprydda bord ute i trädgården. Det bjöds då på kaffe med hembakade småfranska. Under tiden spelade föreningens husband familjen Gustafsson och två äldre gentleman Erik Lundqvist och Gunnar Johansson. Märta Lundgren läste egna dikter.

Efter kaffet kunde medlemmarna flanera vid slussarna och begrunda den underbara naturen.

Innan lunch hölls föreningens möte som var kortfattat. Arbetsgruppen som består av medlemmar applåderades för sin insats vid föreningens 70-årsjubileum och kongressen. Norrköpingsföreningen är den första lokalförening som anordnat en kongress. Ordföranden Karl-Olof Tegnér

berättade om slottet vid Mem och dess historia. Bl a hemligheten om silverapostlarna som följde Jakob Bagge i graven.

Nu hade arbetsgruppen dukat upp till lunch, potatis, sill, skinka och sallad. Alla faten blev tomma, vilket väl är ett bevis på att det smakade bra.

Britten och Britta framförde till ackompanjemang av Inga och Erland Gustafsson en visa som Elis Engman hade skrivit. Den var författad enkom för detta tillfälle som en hyllning till styrelsen och arbetsgruppen.

Nu var det dags för eftermiddagskaffe med hembakat bröd och när bussarna kom var alla överens om att det varit en lyckad dag med gemenskap och värme.

Rekordsiffror för ERG-galan

Från Publik- och Programforskningsavdelningen har vi fått statistik över TV-tittandet på de olika programmen lördagen den 26 maj -79 för TV1 resp TV2. Man konstaterar snabbt att det i särklass populäraste programmet under kvällen var En Rökfri Generations artistparad på Solliden i TV1. Det var hela 36 % som tittade på det. Som jämförelse kan nämnas att TV2:s rapport sågs av 27 %.

Det var 31 % män och 41 % kvinnor som såg ERG-galan och de gav programmet ett mycket bra betyg: 3,4 på en skala från 1—5.

9—14-åringarna var de som var mest intresserade, 45 % såg och lyssnade!

Alltså blev det, för att använda TV:s egna ord: "Ett lysande resultat!"

Utflykt till Långtjärnarna

I september hade Västerbergslagens förening för hjärt- och lungsjuka sin första träff för hösten. Ett 20-tal personer hade samlats vid Långtjärnarna i närheten av Björnsjö för att under trivsamma former tillbringa eftermiddagen tillsammans.

På programmet stod bland annat kaffe med tårta och korgvriggning. Smedjebacks-orkestern Mac Hills hade ställt upp för att stå för musik och underhållning.

— De spelade så att löven darrade, säger Gunnar Svensson från Smedjebacken förtjust om orkestern.

Föreningen för hjärt- och lungsjuka har ett 60-tal medlemmar i Västerbergslagen, men ordföranden Nils Eriksson från Ludvika säger att de gärna skulle vilja se flera med i föreningen.

— Vi håller på att värva medlemmar och vi delar bland annat ut broschyrer på lasarettet. Jag tror att det är viktigt med den här föreningen.

Man har en lokal i Ludvika där man träffas för möten varje månad och i samband med dem kommer man även att ha en del festligheter i stil med utflykten till Långtjärnarna.

— Fast då blir det inomhus, säger Gunnar Svensson.

Drygt 46 000 delpensionärer

I Sverige finns nu 46 761 delpensionärer. Det visar den senaste statistiken från riksförsäkringsverket. Beräkningarna är gjorda i augusti.

Sju av tio delpensionärer var då män. Totalt betalades det ut 75,2 miljarder kronor i delpensioner.

Medvind i Kalix

Lokalföreningen i Kalix höll upptaktsmöte den 25 augusti 1979 med stor uppslutning. Men så fanns det också årspremiär på surströmning på programmet. Föreningens nye ordförande Gunnar Morin konstaterade att föreningen seglar i stark medvind. Det avspeglar sig främst i en fördubbling av medlemsantalet inom loppet av några månader. Han hoppades att föreningen skall kunna göra aktiva insatser för att främja medlemmarnas intressen i enlighet med målprogrammet. Till upptaktsmötet var föreningarna i Boden och Luleå inbjudna. Bror Ek höll ett anförande om förbundsverksamheten och refererade från kongressen. Tores trio från Båtskärsnäs underhöll med sång och musik. Efter surströmningen dansade man till långt in på kvällen.

Föreningen i Falun

har gjort en bussresa till Leksand, där färden fortsatte med båt till Mora. Resenärerna hade tur med vädret, regnet upphörde och solen sken. Under båtturen serverades en god lunch och föreningens egen trubadur Knut Hansson underhöll med musik och sång. Stämningen var god och en del tog sig en svängom på det något gungande underlaget. I Mora antrades åter bussen. Rättvik var nästa mål, där en paus gjordes för kaffedrickning och en stunds underhållning.

Karlskronamotion vann kongresstöd

Föreningen för hjärt- och lungsjuka i Karlskrona har haft sitt första ordinarie månadsmöte för höstsäsongen. Föreningens ordförande Ivan Magnusson kunde hälsa ett 50-tal medlemmar välkomna därav två nya.

Vid mötesförhandlingarna rapporterade ordf från riksförbundet RHL:s kongress i Norrköping i somras. Föreningens motioner gällande den 100-procentiga höjningen av telefonavgifterna för bl a patienter på sjukhus och vårdinrättningar, liksom svårigheten att öppna vissa läkemedels- och livsmedelsförpackningar vann kongressens helhjärtade stöd. Ordförande rapporterade också från en konferens den 25 augusti på Ronneby Brunn mellan de olika politiska partierna och handikapporganisationerna i länet. Från länsföreningen för hjärt- och lungsjuka ställdes frågor om hur partierna ser på frågor om bl a minskad utbildning av lungläkare samt rehabilitering av hjärtsjuka. Partier-

nas uttalade välvilja kommer att följas noggrant under nästa valperiod.

Till kurs för informatörer valdes föreningens vice ordf Lilian Lundström. Föreningen beslöt att anordna en resa med besök bl a i Döderhultarens museum, besök på glasshop m m.

Ordföranden tackade medlemmarna för god försäljning av rikslotter ett resultat som torde vara rekord för södra Sverige.

Föreningen beslöt att starta hobbyverksamheten på måndagar samt terapiverksamheten på torsdagar med början den 20 september i föreningslokalen S Kungsgatan 4.

Mötet avslutades med en stunds avkoppling vid kaffebordet. *IM-n*

Radiohjälpskampanj för rörelsehindrade

Under tiden 1 oktober — 15 november pågår Radiohjälps insamling till förmån för RBU:s arbete för landets rörelsehindrade barn och ungdomar.

Under kampanjperioden kommer en serie om sju reportage att distribueras till det dryga 50-talet av landets största dagstidningar, med vilka RBU etablerat ett givande samarbete. Några rubriker: "Våra svärbemästrade muskelsjukdomar — intervju med professor Ingrid Gamstorp, "Har mitt barn CP, doktorn" — intervju med professor Bengt Hagberg, "Att födas med oskyddad ryggmärg" — intervju med professor Lars Granholm, "MBD — den svårtydda hjärnskadan" — intervju med docent Bo Bille.

RBU har varit mycket selektiv vad beträffar veckopressen, men i två-tre av våra

största veckotidningar kommer initierade och engagerande reportage att införas.

Radio och TV — både på det regionala och lokala planet — har under Radiohjälps-perioden olika program, som belyser några av problemställningarna för rörelsehindrade barn och ungdomar — problemställningar som de flesta handikappgrupper dagligen ställs inför.

RBU ser i Radiohjälps-kampanjen främst en möjlighet att informera allmänhet och beslutsfattare om sin verksamhet och de rörelsehindrades situation. Det ekonomiska utfallet av Radiohjälps-kampanjen blir naturligtvis till stor hjälp för den fortsatta verksamheten, men *information* är utan tvekan det som ger det bästa utbytet, långsiktigt sett.

PK banken ligger bra till.

Vi finns på Posten också

Nytt hjärtmärke

Du som är hjärtsjuk, skaffa dej det nya hjärtmärket som bärs synligt. Då känner du dej tryggare i vardagliga livet. Och du kan få hjälp av allmänheten i de olika situationer som kan uppstå. Du gör dej själv en tjänst genom att bära detta märke. Det kostar 10 kr + porto och kan rekvideras från Centralorganisationen för Hjärt- och Lungsjuka i Värmlands län c/o Helge Nilsson, Kyrkogatan 10 A 671 00 Arvika. Tel. 0570/193 13.

FRÅN SVINFETTSMORDA . . .

Forts fr sid 8

ibland, där bindningarna av snören eller remmar skurit in som värst. Men nöjet var knappast mindre för det.

Sedan blev det skruvskridskor, som tyvärr var förödande för skoklackarna, och därefter minns vi "Wollerts patent" och andra nymodigheter.

I dag skall det vara rör. Dyra men bekväma och effektiva saker. Redan drottning Victoria av England åkte emellertid på ett slags skridskor som i någon mån påminde om rör. På en skena av försilvrat stål och med ett svanhuvud framtill hade monterats en sko av blankläder och med skinnbräm. Den vördnadsvärda damen sågs faktiskt glida fram på dessa skridskor när hon passerat femtioårsåldern.

Det trodde ni inte, eller hur? ●

Karolinska utvidgar

Nybyggnaden F1 vid Karolinska sjukhuset kan uppföras, sedan byggnationen godkänts av Stockholms läns landsting.

Kostnaden beräknas till drygt 100 milj. kr. i 1978 års prisläge. Byggnaden bör stå färdig i början av år 1982 och grundläggande schaktningsarbeten har redan utförts.

I byggnaden skall inrymmas akutmottagning med intagningsvårdavdelning, operationsavdelning, intensivvårdavdelning och del av förlossningsavdelning. Operationsavdelningen dimensioneras för hela operationsverksamheten i slutet och öppen vård för de allmänkirurgiska och urologiska klinikerna samt för kvinnokliniken. Akuta operationer av ortopediska fall kommer också att kunna utföras där. Avdelningen kommer att omfatta 16 operationsalar.

PERSONLIGT . . . Forts fr sid 9

Således finner jag att i denna rekommendation till etiskt riktigt handlande står det helt enkelt: En patient som motsätter sig den vård läkaren rekommenderar kan utskrivas om läkaren finner det lämpligt! Är detta riktigt? Är det förenligt med den principiella grundinställning som man högtidligen bekänner sig till: "Ingen får sålunda utan stöd av lag påtvingas behandling mot sin vilja eller på annat sätt utsättas för tvång i vården".

Enligt min uppfattning borde det helt dominerande skälet för utskrivning vara det faktiska vårdbehovet. Är jag i ett sådant hälsotillstånd att jag behöver sjukhusvård i form av t ex basal omvårdnad skall jag ha rätt till den även om jag avböjer den speciella behandling som läkaren ordinerar.

Jag vill påpeka att jag inte begär bättre rätt för den patient som avböjer att följa läkarens råd: även en sådan patient kan hamna i den situationen, att han måste utskrivas mot sin önskan. Det jag protesterar mot är, att läkaren vid sådana svåra avvägningar skall ha "etisk rätt" att väga in patientens foglighet i sina beslut.

Jag begär att även läkaren tar på allvar respekten för patientens/min personliga integritet, även om jag vill annorlunda med mitt liv, än vad läkaren i sin välvilja vill.

När en sådan situation uppstår att utskrivning av en patient, som motsätter sig läkarens rekommendation måste övervägas, anser jag att särskild aktsamhet skall vidtas. Ett uttalande av etiska delegationen borde därför gå i den riktningen att man tydligt klargör att ansvarig läkare har en "etisk skyldighet" att särskilt vakta sitt handlande, så att inga personliga sympatier eller antipatier påverkar ställningstagandet: det skall enbart vara vårdbehovet som avgör.

Det här är naturligtvis praktiskt komplicerade och svåra frågor. Men det borde inte längre betyda att de avgörs över huvudet på dem det berör. Hur allgoda och välvilliga syften de bestämmande än har. Om vi godtar en medicinsk etik som i första rummet sätter respekten för människan-patientens rättigheter och integritet, krävs en öppnare och offentligare diskussion i de svåra etiska frågorna. Här måste läkarna släppa till sig. Men här måste också de underprivilegierade själva försöka göra sin röst hörd. Inte bara salskamrater emellan sedan rondens/utlåtnad är klart. Utan direkt när utlåtnad skall formos.

Jens Östman

BLYGRÄLET . . . Forts fr sid 9

— I en ledarkommentar i världens mest lästa vetenskapliga tidskrift, Nature, betecknas de tre svenska "blyexperternas" beteende mot Bryce-Smith som personligt förolämpade.

Piscators vägran att delta i vetenskapsakademins konferens beskrivs om "extremt unprofessional behavior" (ytterligt oprofessionellt uppträdande).

— Tyvärr är det nog i detta fallet ett yrkesbeteende, låt vara nationellt färgat, hävdar Britton nu i Läkartidningen.

Ersättningen för sjukresor höjs

Ersättningen för dem som reser med egen bil till sjukhus eller läkarbesök har inte höjts sedan 1975. För människor i glesbygderna som har långt till sjukvården är dessa ersättningar av särskilt stor betydelse.

Regeringen har därför beslutat att höja ersättningen från och med 1 oktober 1979. Ersättningen för resa med egen bil höjs från 40 öre till 55 öre per km. Ersättningen för övernattningskostnad höjs från 40 kr/natt till 55 kr/natt.

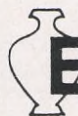
Regeringen har dessutom utsett landshövdning Bengt Olsson, Falun, till särskild utredare för att göra en översyn av ersättningen vid sjukresor.

PRISTAGARE

Bildkrüss nr 7

- 1:a pris 50 kr Oscar Svensson, Hantverkargatan 37, 371 00 Karlskrona
- 2:a pris 25 kr Ulla Broman, Orrekullavägen 10, 610 23, Kolmården
- 3:e pris 15 kr Toni Gustafsson, Box 55, 560 12, Vaggeryd

Ett tryggt stöd i en svår stund

Stockholms

ELDBEGÄNGELSEFÖRENING

Ombesörjer både eldebegängelse- och jordbegravningar. Utan enskilt vinstintresse.

Huvudkontor: Sveavägen 116 vid Odengatan

Söder: Ringvägen 127

Folkungagatan 104 (vid Renstiernasgatan)

15 16 60

40 58 59 eller 40 58 76

43 66 17

Kungsholmen: Hantverkarg. 28

(Öhmans begr.byrå)

53 33 75

Hägersten: Blommensbergsg. 127

vid Hagerstensv.

18 65 00

Östermalm: Valhallav. 143

63 40 61

Skärholmen: Skärholmsgången 26

Jarfälla: Ombud fru G. Hahn

0758/108 00

Handen: Vikingav. 19

777 22 10

Göteborg: Chalmersg. 21

031/20 21 30

Märsta: Ombud. Stationsg. 3

0760/191 00

Sollentuna: Sollentunav. 118

96 26 25

Rådgivning och dödsfallsanmälan efter kontorstid 08/33 91 65

Kärvt 80-tal kräver samverkan för att skapa "Ett samhälle för alla"

"Ett kärvt 80-tal kräver samverkan mellan alla handikappförbund för att vi tillsammans, på alla områden, skall kunna uppnå "Ett samhälle för alla. Vi begär inga privilegier. Vi begär inga särskilda förmåner. Vi begär bara att handikappade ges lika rätt till delaktighet i all gemenskap i samhället."

Detta uttalande antogs enhälligt vid RikshCK:s representantskapsmöte i Gävle i februari i år, och var också en start på HCK:s jämlikhetsdebatt.

Förbundets kongress i Norrköping i år gick följaktligen under temat "Handikapp — Jämlikhet".

Hur är det då med "Jämlikheten" i vårt svenska samhälle? Låt oss titta på ett område, arbetsmarknadspolitiken, som under förbundets hela verksamhetstid — 40 år — haft en framskjuten position och det med all rätt. Förbundet var aktivt i Kjellman-kommittén likaväl som i Sysselsättningsutredningen.

Många motioner

Under kongressen behandlades ett stort antal motioner, varav en del hade en viss anknytning till arbetsmarknadspolitiken. Låt mig bara nämna några. Edie Svensson i Vilhelmina tog i sin motion upp frågan om pensionstillskott för förtids — kontra ålderspensionärer. Pensionstillskott utgår till dem som har låg eller ingen ATP, dvs till dem som inte haft någon möjlighet att via ett arbete skaffa sig ATP-poäng.

Paul Lindström, Piteå vill i sin motion att RHL på olika sätt skall verka för en fördjupad kunskap om förbundets målsättningsprogram och "Arbete åt alla" är en viktig punkt i det programmet.

Förbundets ordförande Bo Martinsson behandlade i sitt öppningsanförande arbetsmarknadsfrågorna, och i den av kongressen enhälligt godtagna resolutionen betonades kraftigt hur dålig situationen är för arbetshandikappade på den svenska arbetsmarknaden.

Allt svårare på arbetsmarknaden

Att driva en Jämlikhets-debatt kräver dock sakkunskap. I massmedia har vi, under våren och sommaren, läst, sett och hört hur den svenska ekonomin, hur de svenska företagen är på väg upp ur en lågkonjunktur och hur antalet lediga arbeten ökade. Kurvan hade vänt, trodde vi. Hur påverkade då detta de hjärt-, kärl- eller lungsjukas möjligheter att få ett arbete på den öppna

marknaden? Inte ett dugg!! Tvärtom, om man jämför deras situation/möjligheter med samma tidpunkt förra året, Under de första 8 månaderna 1978 fick totalt 149 personer (genomsnitt 18,6 pers/mån) från "vår" grupp arbete på öppna marknaden. Under samma tid 1979 fick totalt 73 (genomsnitt 9,1 pers/mån) ett dylikt arbete. Antalet personer placerade i s k AMS-arbete (halvskyddat, arkivarbete och beredskapsarbete ökade från 296 (8 mån 1978) till 364 (8 mån 1979). Man måste dock observera att av dessa 364 var 231 placerade i beredskapsarbete. Således placerades totalt 133 personer (genomsnitt 16,6 pers/mån) under de första 8 mån 1979 i vad man skulle kunna benämna som "fastare" s k AMS-arbeten. Om man till detta lägger de 73 personer som fick arbete på öppna marknaden får vi fram att — *hela* — 206 personer t o m aug månad 1979 fått ett någorlunda fast arbete, dvs i genomsnitt 26 personer av ett genomsnittligt (per månad) antal arbetslokande på 1 346. I procent blir det i genomsnitt 1,9.

Kurvan pekar nedåt, hjärt-, kärl- eller lungsjuka får det allt svårare att hävda sig på den svenska arbetsmarknaden.

Skrämmande utveckling

Den ekonomiska utvecklingen inför 80-talet verkar bli mycket kärvt, åtminstone om man skall tro de prognoser som kom från olika håll efter valet. Med tanke på att arbetsmarknadssituationen för arbetshandikappade inte följer några konjunktursvängningar, utan sedan mitten av 60-talet bara har pekat nedåt, ter sig utvecklingen för "vår" grupp verkligen oroväckande, för att inte säga skrämmande. Och detta sagt med tanke på att kurvan för "vår" grupp pekar brantare nedåt än för övriga arbetshandikappade i genomsnitt.

Till offensiv

En sak är dock klar, vi får *inte* ge avkall en millimeter från vår målsättning "Arbete åt alla".

Snarare måste vi gå till offensiv på *alla* sätt vi vet. Se till att arbetsvårdsdelegationerna börjar fungera överallt på det sätt, som var avsett. Diskutera den här situationen med arbetsförmedlare, facket och företagen, både lokalt, regionalt och centralt och i samverkan med övriga handikappföreningar.

Handikapp — Jämlikhet är värt att kämpa för.

Bo Månsson

(Se vidare ledaren i detta nummer)

Informationsträff om hjärtsjukdomar

Med hjärtat — för hjärtat, rubricerades en informationsträff på Kämpinge Strandhotell den 25 september.

Arrangörer var Nässets Veteranklubb och Lokalförening för Hjärt- och Lungsjuka i Trelleborg med omnejd, och huvudtalare var Åke Magnusson från Hjärt- och Lungsjukas Riksförbund.

För underhållningen svarade vissångerskan Kerstin Pahlsson, och vidare blev det modevisning, Marianne Hall och Benny Assarsson kåserade om Möjligheternas Mode, och illustrerade med kläder som presenterades av mannekänger från Malmö Stadsteater. Dessutom musik av Stig-Arnes orkester.

Ny utställning på biblioteket

Utställningarna på Eksjö bibliotek avlöser varandra. Nyligen tog man bort en kommunalpolitisk utställning och nu har nästa startat. Den är arrangerad av Riksförbundet för Hjärt- och lungsjuka och består av planscher med text och bilder samt en del litteratur.

Utställningen ger många upplysningar om sjukdomarna men även om riksförbundets verksamhet. Man får veta att förbundet har 120 lokalavdelningar med 17 000 medlemmar. Man har egna konvalescenthem såsom Björkefors i Värmland, Svanholmen i Malmöhus län, Åsens i Kristianstads län och Långasjöns semesterhem i Blekinge.

Första höstmötet

Hjärt- och lungsjukas förenings första höstmöte i Borlänge samlade 35 av föreningens 200 medlemmar. Föreningen har fått nya lokaler på Allfarvägen 4.

Riksförbundet (RHL) inbjöd föreningens medlemmar till en rekreationsresa till Teneriffa under tiden 24/11—8/12. Borlångeföreningen står som värd för en "Tuna-träff" för länets sex föreningar lördagen 20/10. Föreningen har också lyckats skaffa fram 50 biljetter till en inspelning av TV-programmet "Nygammalt" i Stockholm i november.

Informationen om "Talismanen" — Röda korsets identitetsbricka — som har upplysningar om bärarens sjukdom, måste breddas. Mötet beslöt att ta kontakt med berörda myndigheter för att få ut denna information.

**TÄNK PÅ
HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS
BLOMSTERFOND**

Postgiro 90 00 11 - 8

Bankgiro 573 - 4090

Handikapporganisationerna planerade höstens studier

Studieorganisationerna inom handikapporganisationerna i Västervik har samlats i Handikappcenterlokalen, för att dra upp riktlinjer för höstens och vinterns studier. Man enades om att ett bättre samarbete mellan organisationerna behövs. Det finns en del studiecirkel som kan läsas gemensamt och det är många gånger så att en organisation inte kan få ihop så många som går åt för att starta en studiecirkel, och då behövs samarbete.

Sammankomsten började med att Handikappcenters ordförande Gustav Andersson hälsade välkommen, varefter Tommy Wennberg från ABF gick igenom en del av det material som finns. Studieorganisationerna fick så diskutera vad man inom de olika handikapporganisationerna tänkte satsa på.

Man enades om att inte gå ut med för många ämnen, utan i första hand ska man studera sådant som gör medlemmarna mera insatta i organisationernas målsättning. En sådan kurs torde vara "Bergfor-

sens Handikappförening", även "Mötes-teknik och bokföring" är ämnen som måste prioriteras. Givetvis blir det en del konstcirkel och sycirkel, men där blir det medlemmarna själva som får bestämma vad de ska göra.

Studielokaler finns på flera ställen och Handikappcenter är en av dem som kommer att utnyttjas.

De som deltog i studieplaneringen var: HfR, RmR, RHL, SD, HFF, RMA och ABF.

Månadsmöte med de hjärt- och lungsjuka

Föreningen för hjärt- och lungsjuka i Karlskrona hade i september sitt första ordinarie månadsmöte för höstsäsongen. Föreningens ordförande Ivan Magnusson kunde hälsa ett 50-tal medlemmar välkomna därav två nya.

Mötet inleddes med en tyst minut för en avlidet medlem, sedan senaste månadsmötet i maj.

Vid mötesförhandlingarna rapporterade ordf. från riksförbundet RHLs kongress i Norrköping i somras. Föreningens motioner gällande den 100%-iga höjningen av telefonavgifterna för bl a patienter på sjukhus och vårdinrättningar, liksom svårigheten att öppna vissa läkemedels- och livsmedelsförpackningar vann kongressens helhjärtade stöd.

Ordföranden rapporterade också från en konferens den 25 aug på Ronneby Brunn mellan de olika politiska partierna och handikapporganisationerna i länet. Från länsföreningen för hjärt- och lungsjuka ställdes frågor om hur partierna ser på frågor om bl a minskad utbildning av

lungläkare samt rehabilitering av hjärtsjuka. Partiernas uttalade välvilja kommer att följas noggrant undet nästa valperiod.

Till kurs för informatörer valdes föreningens vice ordförande Lilian Lundström. Föreningen beslöt att anordna en resa över en dag med besök bl a i Döderhultarens museum, besök på glasshop m m.

Ordföranden tackade medlemmarna för god försäljning av rikslotter, ett resultat som torde vara rekord för södra Sveige.

Föreningen beslöt att starta hobbyverksamheten på måndagar samt terapiverksamheten på torsdagar med början den 20 sept i föreningslokalen S. Kungsgatan 4.

Efter genomgången dagordning avslutades mötet med en stunds avkoppling vid kaffebordet.

Poeten Bertil Strandberg har tidigare förekommit i våra spalter. Snart kommer han ut med en diktsamling, som vi här ger några prov på.

Samspel

Björken speglar sig i tjärnens vatten.

Solblänk dansar lätt på tå.

Och i dunkel slutenhet nalkas kvällens ro.

Höstviskning

Blåa skuggor över skogen

gråa slöjor i en dag.

Viskar mig till ro i ett annat rike.

Med M/S Skåne till Sassnitz

Återigen samlades de Hjärt- och Lungsjuka vid färjestationen i Trelleborg, en härlig lördagsmorgon i augusti, för att traditionellt begå sin kamratträff ombord på M/S Skåne. Det var ett 100-tal deltagare från Trelleborg, Malmö och Höör-Eslöv som hade mött upp tredje året i rad till träffen, som hade anordnats av Trelleborgsföreningen, vars v. ordf. Karl-Gustaf Persson hälsade oss alla välkomna ombord. Han framförde sitt och medlemmarnas tack till klubbmästaren Sven Johanson som var ansvarig för att resan hade blivit av, dessutom framförde han medlemmarnas tack till SJ och till trafikrestauranten ombord. Sedan var det dags för dans och allsång och M/S Skånes förnämliga smörgåsbord.

Resan Trelleborg-Sassnitz tur och retur, förflöt i gemytets tecken och vid återkomsten till Trelleborg, tackade alla gästerna för en verkligt trevlig tur, och uttryckte sin förhoppning om att Trelleborgsföreningen skulle upprepa kamratträffen varje år.

Gehå

Några av det 100-tal glada RHL-are ombord på trivsamma M/S Skåne med Sassnitz som ett attraktivt resmål.

**BRYT
RÖKVANAN**

INFORMATION UPPLYSNING

Tidningen STATUS är opinionsbildande och ger aktuell information om

- ♥ Socialmedicin
- ♥ Miljöfrågor
- ♥ Handikapp

ID-brickan kan vara till hjälp om något skulle hända

Några exempel på informationsmaterial.

RIKSFÖRBUNDET FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA

